

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR
SPORTO
MINISTERIJA

P
R
O
J
E
K
T
A
S

Bendrujų programų atnaujinimo gairės

ŠVIETIMO APRŪPINIMO CENTRAS

Vilnius, 2019

Parengta įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, II prioriteto 2.1.1. darbą „Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų atnaujinimas ir ugdymo rezultatų aprašų parengimas integruojant darnaus vystymosi, kūrybingumo, emocinio intelekto, bendradarbiavimo, sveikos gyvensenos nuostatas, verslumo, finansinio raštingumo, modernaus skaitymo ir rašymo sampratą, apimančią informacinį ir medijų raštingumą, išbandymas ir diegimas“.

Rengėjai:

Šarūnas Gerulaitis, Jolanta Jevsejevienė, Lina Palačionienė, Jolanta Pauliukienė, Nida Poderienė, Irena Raudienė

Siūlymus teikė:

Ričardas Ališauskas, dr. Laima Galkutė, dr. Mindaugas Grigaitis, Unė Kaunaitė, dr. Aušra Kazlauskienė, dr. Ainius Lašas, Asta Rudienė, Rytas Šalna, Kornelija Tiesnesytė, dr. Jolanta Urbanovič

Turinys

I skyrius	
BENDROSIOS NUOSTATOS	4
II skyrius	
ESAMOS BŪKLĖS APŽVALGA	5
Strateginių dokumentų apžvalga	5
Tyrimų apžvalga	7
Išvados	11
III skyrius	
UGDYMO(SI) REZULTATAI	11
IV skyrius	
REIKALAVIMAI BENDROJO UGDYMO PROGRAMŲ KOKYBEI	14
V skyrius	
BENDRŪJŲ PROGRAMŲ STRUKTŪRA	15
VI skyrius	
BENDRŪJŲ PROGRAMŲ RENGIMAS	19
VII skyrius	
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS	20
Bendrųjų programų rengimo ir įgyvendinimo laiko juosta	21

I skyrius

Bendrosios nuostatos

1. Bendrojo ugdymo bendrųjų programų atnaujinimo gairių (toliau – Gairės) paskirtis – nurodyti bendrojo ugdymo bendrųjų programų (toliau – Bendrosios programos) atnaujinimo kryptis, siekiant užtikrinti aukštesnę bendrojo ugdymo kokybę.

2. Bendrosios programos – nacionalinio lygmens ugdymo turinį reglamentuojantis dokumentas, padedantis siekti Švietimo įstatyme nustatytų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo tikslų. Bendrosiose programose apibrėžiami siektini ugdymosi rezultatai, nusakomos mokymo ir mokymosi turinio apimtys, detalizuojami ugdymo rezultatų pasiekimų lygių požymiai.

3. Gairėse nustatomos pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo Bendrųjų programų pokyčių sritys, apimant tikslus, ugdymosi rezultatus (kompetencijas), mokymosi turinį ir mokinių pasiekimų vertinimo kaitą.

4. Gairės parengtos įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planą¹, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu².

5. Gairės prisideda prie ilgalaikių strateginių dokumentų – Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“³ ir Jungtinių Tautų priimtos Darnaus vystymosi darbotvarkės „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“⁴ – nuostatų įgyvendinimo.

6. Rengiant Gairės remtasi Valstybine švietimo 2013–2022 metų strategija⁵, Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairėmis⁶, Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gairėmis⁷, Geros mokyklos koncepcija⁸.

7. Gairės grindžiamos nuostatomis, nurodytomis Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše (toliau – Aprašas)⁹. Jos Gairėse aktualintos ir papildytos atsižvelgiant į Lietuvos švietimo teisės aktus ir tarptautinius su švietimu susijusius dokumentus (Europos Sąjungos (toliau – ES), Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros or-

-
- 1 Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167, II prioriteto 2.1.1. darbas „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo aplinkos ir turinio atnaujinimas, pritaikant įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, integruojant darnaus vystymosi, kūrybingumo, verslumo ir STEAM kompetencijas“.
 - 2 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 1991 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. I-1489.
 - 3 Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015.
 - 4 Jungtinių Tautų 2015 m. rugsėjo 25 d. priimtos Darnaus vystymosi darbotvarkės „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“ ketvirtas darnaus vystymosi tikslas „Užtikrinti įtraukų ir lygiavertį kokybišką švietimą ir visiems suteikti mokymosi visą gyvenimą galimybių“.
 - 5 Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745.
 - 6 Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. XIII-627.
 - 7 Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. XII-2654.
 - 8 Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308.
 - 9 Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1309.

ganizacijos (toliau – UNESCO), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO)), nacionalinių ir tarptautinių tyrimų duomenis, diskusijose su švietimo bendruomene ir suinteresuotomis šalimis pateiktus siūlymus.

8. Bendrosios programos atnaujinamos vadovaujantis Švietimo įstatyme įtvirtintais švietimo sistemos principais:

- **lygios galimybės** – švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmens teisių įgyvendinimą, kiekvienam asmeniui ji laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo bei pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują;
- **kontekstualumas** – švietimo sistema yra glaudžiai susieta su krašto ūkinės, socialinės, kultūrinės raidos kontekstu, kartu su juo atsinaujina ir atitinka nuolat kintančias visuomenės reikmes;
- **veiksmingumas** – švietimo sistema siekia geros kokybės rezultatų sumaniai ir taupiai naudodama turimus išteklius, nuolat vertindama, analizuodama ir planuodama savo veiklą, remdamasi veiksminga vadyba – tinkamais ir laiku priimamais sprendimais;
- **težtinumas** – švietimo sistema yra lanksti, atvira, pagrįsta įvairių formų ir institucijų sąveika; ji sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui mokytis visą gyvenimą.

II skyrius

Esamos būklės apžvalga

Strateginių dokumentų apžvalga

9. Švietimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ugdymo turinys kuriamas ir sistemingai atnaujinamas įstatyme nurodytiems švietimo tikslams įgyvendinti – ugdyti išsilavinusią, brandžią asmenybę, kuriai būdinga: vertybinė orientacija, grindžiama tautine savimone ir atvirumu pasaulio humanistinei kultūrai; šiuolaikinės kompetencijos ir nuostata mokytis visą gyvenimą; pasirengimas ir motyvacija prisidėti prie šalies darnaus vystymosi ir demokratinės visuomenės plėtotės. Atnaujinant ugdymo turinį atsižvelgiama į besikeičiančios socialinės ir kultūrinės aplinkos lemiamus šalies visuomenės poreikius, vietos ir mokyklos bendruomenės reikmes, mokinių turimą patirtį, ugdymosi poreikius ir interesus.

10. Švietimas – neatsiejama valstybės ir visuomenės raidos sudedamoji dalis. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ iš esminių pokyčių pažymėtas siekis bendrojo ugdymo sistemą orientuoti į kūrybiškumo, pilietiškumo ir lyderystės ugdymą.

11. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje numatyta, kad, siekiant švietimo sistemą orientuoti į kūrybiškumo, šiuolaikinių technologijų išmanymo, verslumo, pilietiškumo ir lyderystės ugdymą, visais švietimo lygmenimis bus sukurtos kūrybiškumui, ieškojimui ir tobulėjimui atviros mokymosi programos. Švietimo sėkmė bus matuojama asmenybės kaitą atskleidžiančiais mokymosi rezultatais, plačiai įtraukiant įsivertinimą.

12. Įtraukaus ir lygiavercio kokybiško švietimo visiems ir mokymosi visą gyvenimą galimybių užtikrinimas yra pabrėžiamas Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 metų kaip vienas iš 17 darnaus vystymosi tikslų. Siekiant šio tikslo numatyta skatinti kokybišką švietimą, kreipiantį į darnų vystymąsi.

13. Švietimo ir darnaus vystymosi sąsajų svarba pabrėžiama ES, EBPO ir UNESCO švietimo sektoriaus strateginiuose dokumentuose, kuriuose nusakomos pasaulinės tendencijos ir darnaus vystymosi sudedamąsias dalis atitinkantys iššūkiai:

- **aplinkosaugos** – klimato kaita, aplinkos tarša ir gamtinių išteklių mažėjimas skatina permąstyti žmogaus poveikį ekosistemoms, dabartinio vystymosi modelio tvarumą ir įvairių ekosistemų tarpusavio sąsajas;

– **ekonomikos** – mokslo žinios, technologijų inovacijos ir dirbtinis intelektas kelia esminius klausimus: Kaip užtikrinti darnų vystymąsi? Koks žmogaus vaidmuo ateities ekonomikoje? Kaip sukurti naujus kokybiškesnį gyvenimą visiems užtikrinančius ekonominius ir socialinius modelius?

– **socialiniai** – žmonių skaičius auga, valstybes ir bendruomenes keičia migracija, urbanizacija, socialinė ir kultūrų įvairovė; gyvenimo kokybės skirtumai vis ryškesni, o konfliktai, terorizmas, nestabilumas ir populistinė politika griauna pasitikėjimą kitais žmonėmis ir pamatinėmis valstybės institucijomis.

14. Europos Komisijos komunikate „Švietimo tobulinimas ir modernizavimas“¹⁰ pažymėta, kad kokybiškas švietimas yra ypač svarbus piliečio asmeniniam, socialiniam, profesiniam tobulėjimui ir jo įsadarbinimo galimybėms. Be to, tai vienas veiksmingiausių socialinės ir ekonominės nelygybės mažinimo ir socialinės įtraukties didinimo būdų. ES Tarybos rekomendacijoje dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų¹¹ pažymėtas išskirtinis bendrųjų kompetencijų vaidmuo: tai kiekvieno asmens asmeniniam tobulėjimui, įsadarbinamumui, socialinei įtraukčiai, darniai gyvenimui ir aktyviam pilietiškumui reikalingos kompetencijos. Kad besimokantieji galėtų įgyti besikeičiančiame pasaulyje reikalingų kompetencijų, būtini ugdymo turinio pokyčiai.

15. EBPO rekomendacijose¹² skatinama siekti plačių švietimo tikslų. Jose pabrėžiamas įsipareigojimas padėti kiekvienam besimokančiajam tapti brandžia asmenybe, realizuoti savo galias ir kurti bendrą ateitį, grindžiamą asmens, visuomenės ir planetos gerove. EBPO rekomendacijose pažymėtas kompetencijų vaidmuo: ateityje bus svarbu išmokti formuluoti aiškius tikslus, įžvelgti inovacijas ir kompleksinius sudėtingų problemų sprendimus. Nors skirtingos kultūros gyvenimui teikia vertybių ir nuostatų įvairovę, egzistuoja pamatinės vertybės, kurių negalima nepaisyti. EBPO rekomendacijose nurodomos ugdymo turinio problemos: programos perkrautos neesminio turinio, neatliepia ateities iššūkių, skirtingų gebėjimų mokinių poreikių; ugdymo turinys neužtikrina besimokantiejiems lygių galimybių, nepakankamai orientuotas į vertybinių nuostatų ugdymą; neužtikrinamas veiksmingas ugdymo programų įgyvendinimas.

16. UNESCO „Darnaus vystymosi darbotvarkės 2030“ ketvirtojo tikslo įgyvendinimo gairėse (*Education 2030. Incheon Declaration and Framework for Action, 2015*)¹³ pažymėtas išskirtinis švietimo vaidmuo įgyvendinant pokyčius ir sisteminės prieigos svarba siekiant aukštesnės švietimo kokybės. Besimokantieji turi būti užtikrinamos galimybės įgyti žinių, plėtoti gebėjimus, vertybines nuostatas, reikalingas kuriant taikias, sveikas ir tvarias bendruomenes. Kultūra yra tvarumo pamatas, kai atsižvelgiama į vietos sąlygas ir kultūros raiškos bei paveldo pažinimą, jų įvairovę ir pagarbą žmogaus teisėms. UNESCO analizėje (*Reconceptualizing and Repositioning Curriculum in the 21st Century, 2017*)¹⁴ ugdymo turinys, jo veiksmingas įgyvendinimas pripažįstamas vienu iš svarbiausių veiksmų, lemiančių švietimo kokybę ir geresnius mokymosi rezultatus nuolatinių pokyčių ir neapibrėžtumo kontekste.

17. Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairėse suformuluoti ugdymo turinio kaitos strateginiai uždaviniai: parengti į kompetencijų plėtotę orientuotas Bendrąsias programas, siekti užtikrinti tinkamus materialinius mokymosi išteklius, tobulinti mokymosi pasiekimų vertinimo sistemą. Dokumente pabrėžiama, kad asmenybės brandai ir individualioms galimybėms atskleisti yra svarbi racionali visų ugdymo sričių pusiausvyra. Mokiniai skatinami atsakingai įgyvendinti vertybėmis ir naujausiomis žiniomis grindžiamus sprendimus ir kurti ateities perspektyvą.

18. Geros mokyklos koncepcijoje pažymėta, kad ugdymo turinys turėtų būti įdomus, skatinantis veikti, pakankamai platus ir nuodugnus, kuriantis iššūkius, skatinantis spręsti problemas; ugdomos šiuolaikiniam gyvenimui būtinos kompetencijos; mokomasi tyrinėjant, eksperimentuojant, atrandant ir išrandant, kuriant, bendraujant.

10 Europos Komisijos komunikatas „Švietimo tobulinimas ir modernizavimas“ (Briuselis, 2016-12-07 COM (2016) 941 final) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0941&from=EN> .

11 ES Tarybos rekomendacijoje dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (Briuselis, 2018-05-22 (OR. en), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN) .

12 Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacijos *The Future of Education and Skills. Education 2030*. [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) .

13 UNESCO „Darnaus vystymosi darbotvarkės 2030“ ketvirtojo tikslo įgyvendinimo gairės (*Education 2030. Incheon Declaration and Framework for Action, 2015*), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656> .

14 UNESCO, *Reconceptualizing and Repositioning Curriculum in the 21st Century, 2017*.

Tyrimų apžvalga

19. Visuomenės vertybių tyrimai atskleidžia orientyrus, kokių vertybinių nuostatų, kreipiančių žmogaus elgesį ir turinčių įtakos visuomenės raidai, ugdymą reikėtų stiprinti. Tyrimai rodo, kad esame visuomenė, vertinanti žmogaus teises, individualią laisvę, tačiau stokojanti solidarumo, pilietiškumo ir tolerancijos. Visgi jaunimas labiau pilietišką nei vyresnio amžiaus visuomenės dalis, Lietuvos mokinių pilietiškumo supratimas šiek tiek aukštesnis už tarptautinį vidurkį.

19.1. Stipri pilietinė visuomenė yra ta, kurios kultūroje ugdant vaikų vertybes daugiau dėmesio skiriama žmonių tarpasmeninį bendravimą ir bendradarbiavimą ugdančioms asmens savybėms: pagarbai kitam žmogui, nesavanaudiškumui, atsakomybės jausmui. Europos vertybių tyrimų (EVT, 1990, 1999, 2008) duomenimis, Lietuva, kaip ir dauguma kitų posovietinių šalių, šioms savybėms teikia gerokai mažiau reikšmės nei asmens laisvei ir savarankiškumui, t. y. toms savybėms, kurios mažina bendradarbiavimo su kitais žmonėmis poreikį. Palyginti su kitomis Europos šalimis, Lietuvos visuomenė – viena pačių silpniausių pilietinių visuomenių, smarkiai pažeista politinio ir socialinio susvetimėjimo. Tai rodo pilietinių nuostatų aspektai – pasitikėjimas savo šalies piliečiais, solidarumas su socialinės atskirties grupėmis, tolerancija kitokios gyvensenos žmonėms, parama politinei bendrijai, demokratinės valstybės principams, veikimui ir institucijoms, pilietinis aktyvumas. Remiantis Lietuvos gyventojų moralinių vertybių kaitos analizės išvadomis¹⁵, Lietuvoje, kaip ir kai kuriose kitose posovietinėse valstybėse, itin didelis atlaidumas pilietinės moralės pažeidimams (pavyzdžiui, sukčiavimui mokesčių srityje, pretendavimui į nepriklausančią valstybės pašalpą ir pan.).

19.2. Didelį atlaidumą pilietinės moralės pažeidimams liudija ir korupcijos suvokimo indekso, atspindinčio korupcijos mastą viešajame ir politikos sektoriuose, 2018 m. tyrimas. Jo duomenimis, šio dešimtmečio pradžioje šalyje buvo stebima pažanga, tačiau nuo 2015 m. padėtis nesikeičia. 2018 m., kaip ir ankstesniais metais, šimto balų skalėje (0 balų – labai korumpuota šalis, 100 – labai skaidri valstybė) Lietuvai skirti 59 balai. Tai prastesnė padėtis nei vidutiškai Vakarų Europoje ir ES (2018 m. – 66 balai).

19.3. Lietuvoje atliekamas Pilietinės galios indekso (PGI) tyrimas atskleidė, kad visuomenės PGI, apimantis pilietinės įtakos suvokimą, realų ir potencialų pilietinį aktyvumą ir pilietinės veiklos rizikų vertinimą, per dešimtmetį (2007–2016 m.) padidėjo nedaug (nuo 34 iki 37 balų)¹⁶. Tačiau 15–29 metų jaunimo PGI reikšmė (42,5 balo) 5,5 punkto didesnė nei visos visuomenės. Jaunimas ypač išsiskiria savo pilietinės įtakos vertinimu, yra labiau nusiteikęs veikti visuomenėje kylant įvairioms problemoms, aktyviau dalyvauja pilietinėse ir politinėse veiklose. Aukštu savo įtakos vertinimu ir mažesniu grėsmių, galinčių kilti pilietiškai aktyviems žmonėms, pojūčiu ypač išsiskiria 15–19 metų jaunuoliai. Jaunimo pilietinę galią itin didina dalyvavimas visuomeninėse organizacijose, įvairiose pilietinėse veiklose. Jaunuolių, kurie šiuo metu dalyvauja jaunimo organizacijose, PGI reikšmė net 20 balų didesnė nei tų, kurie niekada neturėjo tokios patirties. Jaunimo pilietinė galia taip pat susijusi su dalyvavimu neformaliojo švietimo veiklose tiek mokykloje, tiek už jos ribų. Tyrime vertintas ir dabartinis mokinių pilietinis ugdymas. Jo veiksmingumą įvairaus amžiaus respondentai įvertino 6 balais iš 10, patys mokiniai – beveik 7 balais, tačiau geriau besimokančių arba pilietiškai aktyvesnių mokinių vertinimas gerokai kritiškesnis. Kartu šie duomenys atkreipia dėmesį į tai, kad būtina pilietiškumo pamokas papildyti neformaliomis pilietinio ugdymo veiklomis ir skatinti dalyvavimą visuomeninių organizacijų veikloje.

19.4. Tarptautinio pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimo (ICCS), tiriančio mokinių pilietines žinias ir supratimą, nuostatas ir su pilietiškumu susijusią elgseną, duomenimis, mūsų šalies 8 klasės mokinių rezultatų vidurkis buvo šiek tiek aukštesnis už tarptautinį vidurkį; Lietuvos mokinių pilietiškumas 2016–2019 m. išaugo¹⁷.

15 Žiliukaitė R., Poviliūnas A., Savicka A. Lietuvos visuomenės vertybių kaita per dvidešimt nepriklausomybės metų. Vilnius, 2016.

16 Pilietinės visuomenės institutas. Lietuvos visuomenės Pilietinės galios indekso 2016 m. tyrimo pristatymas. 2017 m. birželio 26 d., Vilnius, http://www.civitas.lt/wp-content/uploads/2017/06/PGI-2016-pristatymas_psl.pdf.

17 Dukynaitė R., Stundžia M. Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas ICCS 2017. Rezultatų pristatymas. 2017 m. lapkričio 10 d., https://www.nec.lt/failai/7214_ICCS_2016_pristatymas_2017_11_10.pdf.

20. Siekiant asmens ir visuomenės gerovės svarbu ugdyti stiprų, savo galiomis pasitikintį žmogų, gebantį kurti darnius tarpasmeninius santykius. Tyrimai rodo, kad didelės dalies Lietuvos mokinių psichologinė savijauta yra nepakankamai gera, mokiniai stokoja sveikatos tausojimo ir stiprinimo įgūdžių, per mažai pasitiki savo gebėjimais, mokyklose vis dar opi patyčių problema.

20.1. NEC 2018 m. duomenimis, mokykloje gerai jaučiasi apie 60 proc. šalies mokinių, tačiau mokinių psichologinė savijauta įvairiose mokyklose ir klasėse skiriasi, gerai besijaučiančių mokinių dalis savivaldybių mokyklose svyruoja nuo 30 iki 76 proc.¹⁸ Mokyklinio amžiaus vaikų (5, 7, 9 kl.) gyvenamos ir sveikatos tyrimo (HBSC) 2018 m. duomenimis¹⁹, 12,5 proc. mokinių būdingas žemas pasitenkinimo savo gyvenimu lygis, beveik trečdaliui mokinių – žemas psichologinės gerovės lygis, daugiau kaip pusė mokinių nejaučia bendraklasių paramos, beveik trečdalis mokinių (27,8 proc.) patiria patyčias, beveik penktadalis (19,3 proc.) tyčiojasi iš kitų. Lyginant amžiaus grupes, didžiausias patiriančiųjų patyčias rodiklis yra 7 klasėje, iš kitų dažniau tyčiojasi berniukai. Nors Lietuvos mokyklose įgyvendinamos patyčių prevencijos programos, 2014 m. pagal patyčių dažnį Lietuva buvo 42 vietoje iš 44 šalių (HBSC, 2014). 2018 m. NMPP tyrimų duomenys rodo²⁰, kad 64,8 proc. 11–15 metų mokinių nėra patenkinti mokykla. Pažymėtina, kad 6 ir 8 klasių mokinių savijautos mokykloje rodiklis per keletą metų pagerėjo. Nors šis pagerėjimas palyginti nedidelis, bet reikšmingas ir tolygus.

20.2. HBSC 2018 m. duomenimis, kasdien fiziškai aktyvūs tik penktadalis 11–15 metų mokinių. Palyginti su kitomis Europos šalimis, Lietuvoje bene prasčiausi alkoholio vartojimo ir rūkymo rodikliai: vienas iš šešių mokinių linkęs reguliariai vartoti alkoholinius gėrimus, vienas iš dešimties kasdien vartoja tabako gaminius, tačiau mažėja bandančių rūkyti mokinių. Europos kontekste bene geriausi Lietuvos 9 klasės mokinių lytinės elgsenos rodikliai²¹.

20.3. Remiantis PISA 2015 m. tyrimo gamtos mokslų srityje duomenimis, pastebėta, kad beveik visose šalyse mokinių pasitikėjimas savo jėgomis ir gamtamokslinių užduočių sprendimo rezultatai yra stipriai susiję. Lietuvoje skirtumas tarp labiausiai ir mažiausiai savo jėgomis pasitikinčių mokinių rezultatų yra 59 taškai.

21. Lietuvos mokinių mokymosi pasiekimai yra nepakankamai geri, stokojama sistemingo rezultatų augimo. Remiantis tyrimų duomenimis, Lietuvoje pernelyg daug mokinių nepasiekia minimalaus pasiekimų lygmens ir labai mažai pasiekia aukščiausius pasiekimų lygmenis.

21.1. PIRLS 2016 m. tyrimo duomenimis, šalies 4 klasės mokinių skaitymo gebėjimai aukštesni už tyrimo skalės vidurkį ir aukščiausią pasiekimų lygmenį pasiekė daugiau mokinių nei vidutiniškai tyrime dalyvavusiose šalyse, nuo 2011 m. šalies mokinių pasiekimai reikšmingai išaugo. Aukštesni už tyrimo skalės vidurkį buvo ir pastaraisiais metais pagerėjo ir 4 bei 8 klasės mokinių matematikos ir gamtos mokslų mokymosi rezultatai (TIMSS 2015 m. tyrimo duomenys).

21.2. 2014–2018 metų NMPP rezultatai rodo 4–8 klasių mokinių matematikos, skaitymo, rašymo ir 8 klasės gamtos ir socialinių mokslų pasiekimų augimą²².

21.3. PISA 2015 m. duomenimis, kas ketvirtas mokinys Lietuvoje nepasiekia antro iš šešių pasiekimų lygmens, tik labai maža Lietuvos mokinių dalis pasiekia aukščiausius – penktą ir šeštą – pasiekimų lygmenis ir gali atlikti sudėtingiausias matematikos, skaitymo ir gamtos mokslų užduotis (šie Lietuvos rodikliai, ypač aukštų pasiekimų, prastesni nei EBPO šalių vidurkis)²³. Taip pat tyrimas rodo, kad Lietuvoje mokinių gebėjimai taikyti žinias ir spręsti realias problemas visose tiriamose srityse (skaitymo, gamtamokslinio ir matematinio raštingumo) žemesni nei EBPO šalių vidurkis²⁴ ir visose tiriamose srityse pastaraisiais metais negerėjo ar net suprastėjo.

18 Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2019. Rankraštis.

19 Šmigelskas K., Vaičiūnas T. Moksleivių gyvenamos ir sveikatos tyrimo pristatymas. 2019 m. gegužės 16 d.

20 2018 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita. Vilnius, 2018.

21 Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. Mokinių sveikata ir gyvenama Lietuvoje – ką formuojame?

22 NMPP 2018. 2018 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita. Nacionalinis egzaminų centras. Vilnius, 2018.

23 Dukynaitė R., Stundžia M. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Rezultatų pristatymas. 2016 m. lapkričio 29 d.

24 Ten pat.

21.4. NEC duomenimis, 2019 m. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (toliau – PUPP) patenkinaimo lietuvių kalbos pasiekimų lygio nepasiekė 5,7 proc. mokinių, o matematikos – net 20,07 proc. Palyginti su praėjusiais metais šiek tiek padaugėjo mokinių, gavusių 9–10 balų per PUPP iš lietuvių kalbos ir literatūros bei matematikos.

21.5. Ir tarptautiniai, ir nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai rodo, kad šalyje didelis pasiekimų atotrūkis tarp: mergaičių ir berniukų, miesto ir kaimo vietovėse mokyklas lankančių mokinių, skirtingų mokyklų tipų mokinių²⁵.

22. Šiuolaikiniam gyvenimui reikalingų gebėjimų ugdymui turėtų būti skiriama daugiau dėmesio. Tyrimai rodo, kad mokiniai neįgyja pakankamų darbo grupėje, mokėjimo mokytis, finansinio raštingumo, naudojimosi IKT ir kitų svarbių gebėjimų.

22.1. NMPP 2017 m. duomenimis²⁶, maždaug penktadalis 4–8 klasių mokinių mano, kad jie nemoka mokytis. Taip manančių mokinių nemažėja nuo 2012 m.

22.2. 2015 m. PISA Problemų sprendimo bendradarbiaujant tyrimas atskleidė, kad Lietuvos mokiniai menkai geba taikyti darbo grupėje potencialą: šalies penkiolikmečiai pasiekė žemesnius nei vidutiniai EBPO šalių problemų sprendimo bendradarbiaujant rezultatus²⁷.

22.3. Finansinio raštingumo tyrimo duomenimis, bazinio, antrojo, mokinių finansinio raštingumo lygmens nepasiekė beveik kas trečias tyrimo dalyvavęs Lietuvos penkiolikmetis. Vadinasi, šie mokiniai negeba taikyti savo sukauptų žinių ir įgūdžių įvairiose situacijose, kai tenka spręsti finansinius klausimus, nėra pasirengę veikti savarankiškai ir atsakingai²⁸.

22.4. Tarptautinio informacinio ir kompiuterinio raštingumo tyrimo (*International Computer and Information Literacy study* – ICILS) duomenimis, 2013 m. Lietuvos 8 klasės mokinių kompiuterinis ir informacinis raštingumas buvo artimas tarptautiniam vidurkiui, tačiau smarkiai atsiliko nuo kitų Europos šalių²⁹.

23. Bendrosiose programose nustatytas ugdymo turinys stokoja vidinės dermės, kai kurių dalykų programos yra siauresnės nei kitose EBPO šalyse. Dalis Bendrųjų programų nuostatų netampa ugdymo realybe.

23.1. Remiantis Švietimo tarybos parengta analize, Bendrosiose programose dalykinis turinys nepakankamai tarpusavyje suderintas, todėl ugdymo turinio atnaujinimas turi būti vykdomas tikslingiau ir sistemingiau – tobulinant programų tarpusavio dermę ir koreguojant jų turinio apimtį, pabrėžiant asmens brandai būtinų bendrųjų kompetencijų svarbą³⁰.

23.2. EBPO projekte *Švietimas 2030* atliktos Bendrųjų programų analizės kompetencijų atžvilgiu (angl. *Curriculum content mapping*)³¹ rezultatai parodė, kad Lietuvoje tam tikrų dalykų bendrosios programos yra siauresnės lyginant su kitų EBPO valstybių narių programų turiniu (pavyzdžiui, matematikos), todėl mokiniai nesimoko to, ko mokosi jų bendraamžiai kitose šalyse; skirtingai grupuojamos ugdymo sritys ir joms priklausantys dalykai (pavyzdžiui, informacinės technologijos Lietuvoje yra priskirtos matematikos ugdymo sričiai, o kitose šalyse jos dažniausiai priskiriamos technologijų ugdymo sričiai), tai daro įtaką ugdymo tikslui ir ugdymo organizavimo praktikai. Analizė atskleidė, kad tam tikros asmeninės savybės, gebėjimai ir vertybinės nuostatos Lietuvos bendrosiose programose įtraukti nepakankama apimtimi, numatyti tik vieno dalyko bendrojoje programoje arba visai nėra įtraukti (pavyzdžiui, atkaklumo ir atsparumo, pasitikėjimo ir pagarbos ugdymas). Tai rodo, kad programos nesudaro prielaidų minėtoms vertybėms, gebėjimams ir kompetencijoms ugdyti. Ši analizė taip pat parodė, kad tam tikros kompetencijos (pavyzdžiui, problemų sprendimas, kritinis mąstymas) yra labai dažnai nurodomos įvairių dalykų

25 Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2016. Mokinių pasiekimai.

26 2017 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita. Vilnius, 2017.

27 Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas OECD PISA 2015. Problemų sprendimas bendradarbiaujant. Ataskaita. Vilnius, 2017.

28 Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas OECD PISA 2015. Finansinio raštingumo ataskaita. Vilnius, 2017.

29 Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2016. Mokinių pasiekimai. Vilnius, 2016.

30 Lietuvos švietimo būklės 2013–2016 m. apžvalga, Lietuvos švietimo taryba, 2017.

31 Šalių švietimo politikos apžvalgos. Švietimas Lietuvoje, EPBO, 2017.

bendrosiose programose ir joms skiriama neproporcingai daug dėmesio (bet minėti duomenys apie mokinių pasiekimus rodo nepakankamai veiksmingą šių kompetencijų ugdymą); atskleista, kad tam tikrų dalykų programose nepakankamai išgryninti ugdymo prioritetai.

23.3. Bendrajam ugdymui keliamas uždavinys ugdyti mokinius pagal jų gebėjimus, tačiau tai mokykloms vis dar tebėra nemenkas iššūkis. Išorinio bendrojo ugdymo mokyklų vertinimo duomenimis, orientavimasis į mokinių poreikius ir ugdymo organizavimas (suasmeninimas ir kt.) gerai įvertintas mažiau nei dešimtadalyje 2011–2017 m. vertintų mokyklų. Ugdymo diferencijavimas ir kiekvieno mokinio pažanga – du veiklos aspektai, kuriuos ne vienus metus silpna vieta laiko ir išoriniai vertintojai, ir pačios mokyklos. 2018 m. išorinio mokyklų vertinimo duomenų analizė atskleidė, kad šiuolaikiškoms pamokomis, kuriose vyksta darbas grupėse, diskutuojama, atliekami bandymai, pristatomi parengti darbai, veiklos vyksta ne klasėje ir pan., laikytina 60 proc. pamokų, kitose pamokose aktyviausiai veikė mokytojas, o mokiniai vykdė jo nurodymus³².

24. Trūksta dermės tarp ugdymo tikslų, turinio įgyvendinimo ir pasiekimų vertinimo. Analizės rodo, kad būtina pergalvoti pasiekimų vertinimo sistemos veiksmingumą.

24.1. Lietuvos švietimo tarybos atliktoje apžvalgoje³³ pabrėžiama mokinių pasiekimų ir baigiamųjų egzaminų vertinimo problema, atkreipiamas dėmesys į standartizuotos egzaminų sistemos neigiamą poveikį, siaurinantį ugdymo tikslus, taip pat į nuolatinio grįžtamojo ryšio stoką visoje vertinimo sistemoje. Svarbia vertinimo sistemos tobulinimo priemone laikomas kaupiamojo vertinimo sistemos sukūrimas.

24.2. Brandos egzaminų poveikis vidurinio ugdymo kokybei pabrėžiamas ir EBPO Lietuvos švietimo politikos apžvalgoje: „Bendrojo vidurinio ugdymo mokyklose, kuriose daugiau dėmesio turi būti sutelkiama į įvairias mokymosi galimybes, kurios nebūtų užgožtos egzaminavimo sistemos (brandos egzaminų) teikiamų paskatų. [...] Labiau ir darniau susieti darbo klasėje vertinimą su stojimu į aukštojo mokslo įstaigas taikant kontroliuojamą darbo klasėje vertinimo pažymiais sistemą arba suderinant brandos egzaminų struktūrą ir turinį, kad jie atitiktų mokyklose įgyvendinamas ugdymo programas“³⁴.

24.3. NMVA 2018 m. duomenimis, mokinių pasiekimų vertinimas ir įsivertinimas yra tarp dažniausiai išorinio mokyklų vertinimo metu nustatytų tobulintinų mokyklų veiklos aspektų. Penktadalyje mokyklų reikėtų tobulinti vertinimą ugdymui (mokytojo veiklą), beveik dešimtadalyje – mokinių įsivertinimą, o dar 13,2 proc. mokyklų – visą vertinimo sritį. Pačių mokyklų vertinimu, iš aptariamų aspektų silpnesnis yra mokinių įsivertinimas³⁵. Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų (2014, 2015) analizė parodė, kad Lietuvos mokyklose formuojamasis vertinimas nėra pakankamai veiksmingai taikomas, nes nebuvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp mokinių pasiekimų apibendrinto rodiklio ir faktoriaus *Praktikuojamas formuojamasis, pozityvus vertinimas*. Mokslinėje literatūroje gausu įrodymų, kad formuojamasis vertinimas teikia pridėtinę vertę mokymuisi ir mokinių pasiekimams, tačiau nacionaliniai rezultatai atskleidžia, kad Lietuvoje formuojamojo vertinimo įgyvendinimas nėra sėkmingas, todėl būtina daugiau dėmesio skirti vertinimo kultūrai stiprinti mokyklose ir mokytojų vertinimo kompetencijai plėtoti.

24.4. Plėtojant neformalųjį vaikų švietimą mokiniams suteikiama papildomų galimybių ugdytis individualius gebėjimus. ŠVIS duomenimis, neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis mokykloje ar kitur 2016 m. pasinaudojo 50 proc. mokinių, o 2018 m. – 60 proc. 2018 m. būrelius mokykloje lankė 32 proc. mokinių, veiklas ne mokykloje – 44 proc. mokinių, tačiau nesukurta sistema, leidžianti vertinti ir pripažinti mokinių kompetencijas, skatinanti kaupti kompetencijų arba pasiekimų įrodymus ir juos taikyti tolesniems ugdymo ir studijų tikslams.

25. Lietuvos pedagogų asociacijos ir kitos suinteresuotos organizacijos, teikusios rekomendacijas dėl Bendrujų programų atnaujinimo, pateikė siūlymus:

- patikslinti kompetencijų sąrašą ir jų sampratą, atsižvelgti į tradicijas, dabarties iššūkius ir kaitos tendencijas;

32 Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2019. Rankraštis.

33 Lietuvos švietimo būklės 2013–2016 m. apžvalga, Lietuvos švietimo taryba, 2017.

34 Šalių švietimo politikos apžvalgos. Švietimas Lietuvoje, EBPO, 2017.

35 Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra. Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybė. Metinis pranešimas 2018.

- pateikti tikslesnį kompetencijų sandų išskleidimą ir jų ugdymo rezultatų aprašymą;
- susieti integruojamąsias programas su mokomųjų dalykų programomis, pateikti sąsajų pavyzdžių;
- suderinti mokomųjų dalykų / ugdymo sričių turinį vertikalčiai ir horizontalčiai;
- išspręsti turinio integracijos ir programų perkrovimo problemas;
- svaresnį vaidmenį skirti formuojamajam vertinimui ir ugdymo rezultatų kaupiamajam įvertinimui.

Išvados

26. Atnaujinant Bendrąsias programas:

- stiprinti asmens vertybinių nuostatų, socialinių ir emocinių gebėjimų, pasitikėjimo savo galiomis, atsparumo, kūrybiškumo ugdymą;
- sistemiškai įtraukti pasitikėjimo, pagarbos ir tolerancijos kitokiai nuomonei, pilietiškumo, demokratinio dialogo kultūros ir darnaus vystymosi nuostatų ugdymą;
- sukurti sąlygas kiekvienam mokiniui įgyti aukštesnius pasiekimus, suteikiant tvirtus ir tvarius žinių pagrindus;
- mokomųjų dalykų turiniu ugdyti kompetencijas;
- prasmingai įtraukti aktualų turinį, skirtą ugdyti mokinių kompetencijas;
- numatyti ugdymo(si) galimybes įvairiuose kontekstuose;
- įtvirtinti sąsajas tarp pakopų, ugdymo sričių ir dalykų;
- užtikrinti ugdymo tikslų, turinio įgyvendinimo ir pasiekimų vertinimo dermę.

III skyrius

Ugdymo(si) rezultatai

27. Švietimo įstatyme kompetencija yra apibrėžta kaip „gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma“. Apraše pažymėta, kad „ugdymo(si) rezultatai – nuosekliai įgyjamos dvasinė, intelektualinė ir fizinė asmens branda rodančios kompetencijos, apimančios žinias, supratimą, gebėjimus ir nuostatas“. Vadovaujantis Aprašu, asmeninė branda reiškia „kompetencijų visumą, leidžiančią apsispręsti dėl savo profesinės karjeros, asmeniniu indėliu prisidėti prie Lietuvos, Europos ir pasaulio bendruomenės ir pažangios ekonomikos darnaus vystymosi“.

28. Atnaujinant Bendrąsias programas toliau laikomasi 2008 metų Bendrosiose programose apibrėžto į kompetencijas orientuoto ugdymo krypties, tikslinant kompetencijos sampratą:

- kompetencija yra neskaidoma, ji apima:
- žinias: dalykines, tarpdalykines*, procedūrinės** ir epistemines***;
- gebėjimus: kognityvinius, metakognityvinius, emocinius, socialinius ir praktinius;
- vertybines nuostatas: asmenines, bendražmogiškas ir visuomenines.
- kompetencija – tai pasirengimas prasmingai veikti.

* Tarpdalykinės žinios sieja vieno dalyko turinį su kitų dalykų turiniu.

** Procedūrinės žinios apima supratimą, kaip atlikti veiksmą tam tikra seka. Procedūrinės žinios gali būti susijusios su viena sritimi arba gali apimti daugiau sričių.

*** Epistemines žinias padeda mokiniui suprasti, kodėl reikia mokytis mokojo dalyko, kokia jo mokymosi prasmė, kur ir kaip galima pritaikyti tos srities žinias.

29. Siekiant išugdyti kompetencijas svarbu užtikrinti jų ugdymo nuoseklumą ir tęstinumą, remiantis mokinio individualia pažanga.

30. Ugdomos vertybinės nuostatos, ypač daug dėmesio skiriant šioms vertybėms: **demokratijai, empatijai, orumui, atsakomybei, pasitikėjimui**; ugdomos šios kompetencijos: **socialinė ir emocinė, pažinimo, kūrybiškumo, pilietinė, kultūrinė, komunikavimo**.

31. Išskiriant kompetencijas atsižvelgta į švietimo būklės tyrimus, ugdymo mokslų tendencijas, tarptautinių organizacijų rekomendacijas ir užtikrinant kompetencijų ugdymo tęstinumą (Bendrosios programos, 2008, 2011):

- Komunikavimo (komunikavimo, 2008; 2011);
- Pažinimo (pažinimo, mokėjimo mokytis, 2008; 2011);
- Socialinė ir emocinė (socialinė, asmeninė, mokėjimo mokytis, 2008; socialinė pilietinė, 2011);
- Pilietinė (socialinė; asmeninė, 2008; socialinė pilietinė, 2011);
- Kūrybiškumo (iniciatyvumo ir kūrybingumo, 2008; 2011);
- Kultūrinė (kultūrinė, 2011).

32. **Socialinė ir emocinė kompetencija.** Socialinė ir emocinė kompetencija suprantama kaip asmens savimonė ir savitvarda, socialinis sąmoningumas, tarpusavio santykių kūrimo gebėjimai ir atsakingas sprendimų priėmimas. Socialinė ir emocinė kompetencija padeda prasmingai veikti platesniame socialiniame ir kultūriniame kontekste. Įgijęs socialinę ir emocinę kompetenciją, mokinys:

- pasitiki savimi ir siekia tobulėti;
- pažįsta ir valdo savo emocijas ir elgesį;
- suvokia savo asmenines savybes, stiprybes ir gabumus;
- kelia ilgalaikius ir trumpalaikius tikslus ir save motyvuoja jų siekti;
- pažįsta kitų asmenų jausmus; puoselėja savo ir kitų psichikos sveikatą;
- gerbia įvairias nuomones, pripažįsta žmonių panašumus ir skirtumus;
- sėkmingai bendrauja ir bendradarbiauja;
- atsispiria neigiamai įtakai;
- konstruktyviai sprendžia tarpasmeninius konfliktus;
- prireikus ieško pagalbos ir tinkamai ją suteikia;
- atsakingai elgiasi priimdamas sprendimus ir geba numatyti sprendimų pasekmes;
- dalyvauja kuriant bendruomenės, visuomenės gerovę.

33. **Pažinimo kompetencija.** Pažinimo kompetencija – tai motyvacija ir gebėjimai pažinti save ir pasaulį apmąstant patirtį, remiantis žiniomis ir tyrinėjant. Ji apima tyrinėjimo, kritinio mąstymo, problemų sprendimo gebėjimus. Pažinimo kompetencija asmeniui teikia galimybių ugdytis intelektines galias, kurtis santykį su tikrove vadovaujantis mokslinės metodologijos principais ir moralinėmis vertybėmis. Pažinimo procese įgyta patirtis, rezultatai ir įžvalgos yra pokyčių – atsakingo ir žinojimu grindžiamo problemų sprendimo, naujovių kūrimo – prielaida. Įgijęs pažinimo kompetenciją, mokinys:

- vertina pažinimą kaip esminę asmens ir visuomenės tobulėjimo sąlygą;
- domisi gamtine ir kultūrine tikrove;
- konstruoja žinias (žinojimą);
- tyrinėja tikrovės reiškinius, jų sąsajas prasmingai pasirinkdamas tyrimo objektą ir metodus, vertina gautus rezultatus ir pagrindžia išvadas;
- kelia probleminius klausimus, išskiria spręstinas problemas ir pokyčių reikalaujančias sritis, vertina įvairias pokyčių alternatyvas, jų moralines, socialines, ekonomines ir ekologines pasekmes;
- interpretuodamas ir siedamas įvairių sričių žinias, kuriasi vientisą pasaulėvaizdį.

34. **Kūrybiškumo kompetencija.** Kūrybiškumo kompetencija – asmens motyvacija ir gebėjimai sukurti ir įgyvendinti naujas idėjas: naujas įžvalgas, žinias, netipiškus problemų sprendimus, išradimus, produktus, meno kūrinius ar kitas naujoves įsivaizduojant, improvizuojant, kritiškai mąstant ir laikantis moralės principų. Kūrybiškumo kompetencija leidžia asmeniui atskleisti kūrybinius gebėjimus ir užtikrinti visuomenės socialinio, kultūrinio ir ekonominio gyvenimo pažangą laikantis darnaus vystymosi principų. Įgijęs kūrybiškumo kompetenciją, mokinys:

- pasitiki savo kūrybinėmis galiomis;
- kūrybiškai mąsto: kelia originalias idėjas, teikia savitus vertinimus ir problemų sprendimo variantus, įžvelgia daiktų ar reiškinių kitoniškumą, atranda netikėtas jų sąsajas;
- kuria remdamasis vaizduote ir patirtimi, naudodamas kūrybinės raiškos būdus ir priemones;
- atkakliai ir susitelkęs dirba įgyvendindamas savo sumanymus, nebijo klysti, pradėti iš naujo;
- nebijo rizikuoti, yra atviras naujoms idėjoms ir iššūkiams, pakantus neapibrėžtumui, turi savo nuomonę, bet paiso moralinių ir kultūrinių vertybių.

35. Pilietinė kompetencija. Pilietinė kompetencija – tai tautinė ir pilietinė savimonė, patriotiškumas, veikla siekiant tautos, visuomenės, valstybės ir pasaulio gerovės. Pilietinė kompetencija suteikia tapatumo jausmą suvokiant save kaip tautinės ir pilietinės bendruomenės narį, suteikia galimybių aktyviai dalyvauti valstybės, Europos Sąjungos gyvenime ir jį tobulinti, puoselėti nacionalines, Europos vertybes, demokratiją, savo šalies ir viso pasaulio gamtinę aplinką. Įgijęs pilietinę kompetenciją, mokinys:

- supranta, kad darnus Lietuvos valstybės gyvenimas remiasi solidarumo, pasitikėjimo, įsipareigojimo savo pilietinei visuomenei principais;
- myli tėvynę, supranta savo tautinį tapatumą, turi pilietinę savimonę;
- pažįsta, perima Lietuvos, Europos istorinį ir kultūrinį palikimą;
- pažįsta ir supranta visuomenės raidos tendencijas, demokratinės visuomenės prigimtį, jos gyvenimo principus, normas ir taisykles;
- naudojami savo teisėmis ir atsakingai atlieka pareigas, laikosi įstatymų, dalyvauja pilietinės visuomenės gyvenime;
- tausoja gamtinę aplinką ir savo veiklą grindžia darnaus vystymosi principais.

36. Kultūrinė kompetencija. Kultūrinė kompetencija – tai kultūrinis sąmoningumas, pagrįstas žiniomis apie tautos, šalies, Europos kultūros tradiciją, kultūrų įvairovę, dabarties kultūros reiškinius, ir kultūrinė raiška – kultūrinio tapatumo, savos kalbos ir kultūros tradicijų puoselėjimas ir kūrimas, tarpkultūrinis dialogas. Kultūrinė kompetencija suteikia pagrindus kurti kultūrinę tapatybę, pasitikėti tautos kultūros kūrybinėmis galiomis, užtikrina tautos ir krašto kultūros savitumą ir tęstinumą. Įgijęs kultūrinę kompetenciją, mokinys:

- vertina save kaip Lietuvos kultūros paveldėtoją ir kūrėją;
- įsipareigoja savo tautos ir krašto kultūros tęstinumui, vertina kultūrų įvairovę;
- pažįsta, analizuoja ir interpretuoja Lietuvos kultūros tradiciją ir dabartį;
- ugdomi estetinį suvokimą ir jautrumą grožiui;
- analizuoja ir vertina mokslo, meno, politikos, visuomenės veikėjų reikšmę kultūros raidai ir dabarčiai;
- puoselėja kultūros paveldą, šiuolaikinius kultūros objektus ir reiškinius, dalyvauja mokyklos, bendruomenės, šalies kultūriname gyvenime.

37. Komunikavimo kompetencija. Komunikavimo kompetencija – tai asmens gebėjimai suprasti, kurti ir perduoti įvairaus pobūdžio informaciją, tinkamai argumentuoti savo poziciją ir pasiekti, kad būtų realizuota komunikacinė intencija, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją, etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis bei technologijomis. Įgijęs komunikavimo kompetenciją, mokinys:

- vertina komunikavimo svarbą žmogui ir visuomenei;
- komunikuoja laikydamasis moralės ir teisėtumo principų, jaučia atsakomybę už teikiamos informacijos tikrumą ir tikslumą;
- tinkamai formuluoja tezes ir jas įrodinėja, pateikdamas aiškius, teisingus, patikimus, etiškus argumentus;
- supranta įvairiomis formomis pateikiamą informaciją (žodinę, grafinę ir kt.), sėkmingai ją interpretuoja, kuria ir perduoda;
- praktiškai taiko kalbos žinias, laikosi kalbos normų, tiksliai ir tinkamai vartoja sąvokas;
- taiko komunikavimo strategijas ir priemones, atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir situaciją;
- saugiai ir etiškai naudojami šiuolaikinėmis komunikacinėmis technologijomis.

IV skyrius

Reikalavimai bendrojo ugdymo programų kokybei

38. Esminiai ugdymo programų turinio kokybės siekiai įvardyti Aprašo 15 punkte: „Bendrojo ugdymo programų turinys yra aktualus ir prasmingas mokiniams, atviras jų poreikių ir talentų įvairovei, integralus, įtraukiantis į realių problemų sprendimą, skatinantis savivaldį mokymąsi ir savo žinojimo kūrimą. Jis sudaro mokiniams galimybes tyrinėti, spręsti problemas, apmąstant jas iš skirtingų perspektyvų, ir praktiškai veikti, pritaikant skirtingų sričių žinias ir gebėjimus.“

39. Mokomojo dalyko turinys sudaro sąlygas ugdyti kompetencijas, Bendrojoje programoje jis pateikiamas nuosekliai, atsižvelgiant į atitinkamo mokslo akademinę logiką, metodologiją ir paisant mokinių amžiaus tarpsnio ypatumų. Rengiant Bendrąsias programas vadovaujamosi šiais kokybės kriterijais:

- **vertybinis kryptingumas** – mokymosi turinys skatina vertybinių nuostatų ugdymąsi: mokinyms kompetencijas ugdomi reikšminguose kontekstuose, priimdami vertybinėmis nuostatomis grindžiamus sprendimus ir įgyvendindami prasmingus pokyčius;
- **reiklumas** – mokymosi turinys skatina akademinį iššūkių, išsamų žinojimą, kūrybinį mąstymą, veiklą ir refleksiją;
- **kontekstualumas** – mokymosi turinys siejamas su kontekstais, kurie mokinį motyvuotų aktyviai pažinimo procesui ir mokymosi rezultatų pritaikymui; į programų turinį įtraukiamos ir tarpdalykinės temos, atitinkančios mokomojo dalyko uždavinius ir specifiką;
- **dinamiškumas** – mokymosi turinyje atskleidžiama nuolatinė tikrovės ir jos pažinimo rezultatų (samprata, teorijų, idėjų) kaita, plečiant ir gilinant pasaulėvaizdį ir atveriant ateities perspektyvą;
- **sutelktumas** – siekiant gilaus mokymo(si) ir rezultatų kokybės, užtikrinama mokymosi turinio, suteikiančio akiračio platumą ir geresnį suvokimą, apimtis;
- **nuoseklumas** – mokymosi turinio seka grindžiama ugdymo uždaviniais, atitinkamų mokslų akademinė logika ir atsižvelgiant į mokinio jau pasiektus mokymosi rezultatus, taip pat amžiaus tarpsnių ypatumus;
- **integralumas** – stiprinamas įvairių mokomųjų dalykų turinio tarpusavio ryšys, siekiant padėti mokiniui formuoti vientisą pasaulėvaizdį;
- **dermė** – ugdymo tikslai, uždaviniai, mokymosi turinys, ugdomosios veiklos ir rezultatų vertinimas suderinti tarpusavyje. Užtikrinama įvairių ugdymo sričių ir dalykų mokymosi turinio tarpusavio (horizontali) ir tarp skirtingų mokymosi metų / koncentrų (vertikali) dermė.

40. Atnaujinant Bendrąsias programas, išskiriamos šios ugdymo sritys: dorinis ugdymas, kalbinis ugdymas, matematinis ugdymas, gamtamokslinis ugdymas, socialinis ugdymas, meninis ugdymas, informatikos ugdymas, technologinis ugdymas, sveikata ir fizinis ugdymas.

41. Siekiant išvengti ugdymo fragmentacijos, ugdymo(si) procese svarbu užtikrinti daugialypius ryšius tarp įvairių ugdymo sričių ir mokomųjų dalykų, realaus pasaulio ir kultūros reiškinių. Todėl siūloma į mokymo turinį prasmingai įtraukti tarpdalykines temas: **asmens galios; kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas; darnus vystymasis***, atskleidžiant, kaip jos nagrinėjamos įvairiose ugdymo srityse ir įvairiuose dalykuose. Bendrujų programų turinio rengimas remiantis kokybės kriterijais, tarpdalykinių temų įtraukimas į ugdymo sritis ir mokomuosius dalykus turėtų sudaryti prielaidas mokiniams pasiekti geresnius mokymosi rezultatus.

* *Asmens galios*: Idealai; Prasmės siekimas; Idėjos, asmenybės.

Kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas: Kultūros paveldas; Gimtoji kalba; Tradicijos gyvybingumas, Istorinė savimonė; Tautos, pilietinės visuomenės savikūra.

Darnus vystymasis: Pasaulis be skurdo ir bado; Sveikata, sveika gyvensena; Lyčių lygybė, lygios galimybės; Taikios ir įtraukios bendruomenės; Darnūs miestai ir gyvenvietės; Tausojantis žemės ūkis, sveiki maisto produktai; Žiedinė ekonomika, pridėtinę vertę kuriančios darbo vietos; Švietimo vaidmuo, mokymasis visą gyvenimą; Pažangios technologijos ir inovacijos; Aplinkos apsauga; Atsakingas vartojimas, gamtos išteklių tausojimas;

Klimato kaitos prevencija, darni energetika, transportas; Ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga; Tarptautinis bendradarbiavimas; Solidarumas.

42. Atnaujinant Bendrąsias programas, Pasipriešinimo istorijos programa, Nacionalinio saugumo ir krašto gyvybės programa, Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa, Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa, Medijų ir informacinis raštingumas, Finansinis raštingumas, Antikorupcinis ugdymas, Nacionalinio saugumo, Globalaus švietimo, Intelektinės nuosavybės, Europos Sąjungos aktualijos yra integruojamos į turiniu susijusių mokomųjų dalykų bendrąsias programas.

43. Mokymosi mokyti, Komunikavimo, Darnaus vystymosi, Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių, Kultūrinio sąmoningumo integruojamosiose programose numatyti mokinių pasiekimai siejami su numatytomis ugdyti kompetencijomis ir pateikiami ugdymo rezultatų aprašuose.

V skyrius

Bendrujų programų struktūra

44. Bendrąsias ugdymo programas sudaro visoms ugdymo programoms bendra įvadinė dalis ir mokomųjų dalykų bendrosios programos, jungiamos į ugdymo sritis.

44.1. Įvadinėje dalyje pateikiama:

- bendrosios nuostatos, apimančios ugdymo tikslus, uždavinius ir ugdymo turinio įgyvendinimą;
- siekiami ugdymo(si) rezultatai – išsiugdytos bendražmogiškos vertybės ir kompetencijos, baigus pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, kiekvieną pakopą siejant su Lietuvos kvalifikacijų sąranga;
- kompetencijų raida kas dvejus ugdymo metus;
- keturių pasiekimų lygių kompetencijų raidos požymiai (pateikiama Programos įgyvendinimo rekomendacijose);
- mokinių pasiekimų vertinimo nuostatos.

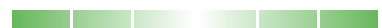
44.2. Kiekvienoje ugdymo srityje, kurią sudaro mokomųjų dalykų bendrosios programos, apibrėžiama:

- paskirtis, nurodant, kaip ši ugdymo sritis prisideda formuojantis mokinio pasaulėvaizdžiui, kokia jos reikšmė visuomenės ir valstybės raidai;
- struktūra ir ją sudarančių mokomųjų dalykų sąsajos ir dermė ugdymo pakopose;
- mokomųjų dalykų pasiekimų sritys;
- kompetencijų ugdymo srityse ypatumai;
- sąsajos su kitomis ugdymo sritimis.

44.3. Mokomųjų dalykų programose apibrėžiama:

- dalyko tikslas ir uždaviniai;
- mokinių pasiekimų raida kas dvejus mokymosi metus;
- integruojamos pasirenkamos tarpdalykinės temos;
- keturių lygių pasiekimų požymiai;
- mokymosi turinio apimtys pateikiamos išskiriant privalomą dalyko turinį (apie 70 proc.) ir pasirenkamą turinį (apie 30 proc.), kurį parenka mokytojas derindamas su kitais mokytojais ir atsižvelgdamas į mokyklai aktualų kontekstą.

45. Programų rengėjai orientuojasi į šiuo metu galiojantį Bendrujų programų įgyvendinimui skirtą laiką, tačiau jis gali būti tikslinamas atsižvelgiant į numatomus ugdymo rezultatus ir ekspertų siūlymus.

46. Rengiamos šioms ugdymo sritims priklausančių dalykų programos:

Ugdymo programa Klasės Ugdymo sritys ir dalykai	Ugdymo(si) pakopos ir klasės											
	Pradinis ugdymas				Pagrindinis ugdymas						Vidurinis ugdymas	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Dorinis ugdymas												
Etika												
Tikyba												
Filosofija												
Kalbinis ugdymas												
Lietuvių kalba ir literatūra												
Lietuvių kalba (pagal lygius)												
Lietuvių gestų kalba												
Tautinės mažumos gimtoji kalba (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių)												
Užsienio kalba (pirmoji)												
Užsienio kalba (antroji)												
Užsienio literatūra												
Etninė kultūra					*	*	*	*	*	*	*	*
Matematinis ugdymas												
Matematika												
Logika ir matematinis samprotavimas												
Tikimybės ir statistika												
Gamtamokslinis ugdymas												
Pasaulio pažinimas ³⁶												
Gamtos mokslai												
Biologija												
Chemija												
Fizika												
Socialinis ugdymas												
Pasaulio pažinimas ³⁶												
Istorija												
Geografija												
Pilietiškumo pagrindai												
Ekonomika ir verslumas												
Teisė												
Psichologija												
Meninis ugdymas												
Dailė ir technologijos ³⁷												

36 Integruota gamtamokslinio ir socialinio ugdymo programa

37 Integruota dailės ir technologijų ugdymo programa

Ugdymo programa Klasės Ugdymo sritys ir dalykai	Ugdymo(si) pakopos ir klasės											
	Pradinis ugdymas				Pagrindinis ugdymas						Vidurinis ugdymas	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Dailė												
Muzika												
Teatras												
Šokis												
Šiuolaikiniai menai												
Medijų menai												
Menų pažinimas												
Etninė kultūra					*	*	*	*	*	*	*	*
Informatikos ugdymas												
Informatika	*	*	*	*								
Tinklalapių kūrimo pradmenys												
Elektroninės leidybos pradmenys / Elektroninė leidyba												
Programavimo pradmenys / Programavimas (objektinis, mikrovaldiklių, mobiliems įrenginiams, robotų)												
Kompiuterinis modeliavimas												
Duomenų bazių kūrimas ir valdymas												
Technologinis ugdymas												
Dailė ir technologijos ³⁷												
Technologijos												
Sveikata ir fizinis ugdymas												
Fizinis ugdymas												
Žmogaus sauga												
Sveikatos ugdymas	*	*	*	*					*	*	*	*

* Integruotas kursas

47. Pagal vidurinio ugdymo programą besimokančių mokinių polinkiai, gebėjimai ir pasirengimas toliau mokytis labai skiriasi. Šiuo metu vidurinio ugdymo programa užtikrina platų įvairių sričių mokymąsi, nes privaloma pasirinkti bent po vieną mokomąjį dalyką iš kiekvienos ugdymo srities. Toks didelis mokomųjų dalykų skaičius apriboja mokinių galimybes įgyti nuodugnesnį pasirinktos srities žinojimą ir geriau pasirengti tolesnėms studijoms. Brandos egzaminai, organizuojami baigiant vidurinio ugdymo programą, nesiskiria mokiniams, besimokantiems bendroju ar išplėstiniu kursu (išskyrus lietuvių kalbos ir literatūros), dėl to silpnai užtikrinama mokinių teisė būti vertinamam pagal tą programą, pagal kurią mokėsi. Kad mokymasis pagal vidurinio ugdymo programą padėtų mokiniams apsispręsti ir geriau pasirengti tolesnėms studijoms ar profesinei veiklai, numatyta koreguoti vidurinio ugdymo programos organizavimo modelį:

- privalomų ir pasirenkamų dalykų skaičių;
- privalomų ir pasirenkamų dalykų mokymosi lygius;
- reikalavimus vidurinio ugdymo programai baigti;
- parengti programų vykdymo moduliais aprašą.

Naujas modelis turėtų užtikrinti mokiniams daugiau galimybių renkantis mokomuosius dalykus ir jų mokymosi apimtį, tikslingai plečiant žinias ir gebėjimus pagal projektuojamą akademinę ir profesinę karjerą, puoselėti ir auginti savo polinkius, stiprybes ir talentus.

48. Rengiamos Bendrujų programų įgyvendinimo rekomendacijos, kuriose numatyta:

- pasiekimų lygius iliustruoti pavyzdžiais;
- atskleisti tarpdalykinių temų jungtis su ugdymo sritimi ir mokomaisiais dalykais;
- pateikti mokinio veiklos pavyzdžių, siejant su ugdymo(si) rezultatais – kompetencijų raiškos požymiais;
- pateikti siūlymų dėl darbo su įvairių ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais, įskaitant gabių vaikų ugdymą, sugrįžusių iš užsienio vaikų ugdymą, mokinių, turinčių įvairių kalbinių poreikių, ugdymą ir kt.

49. Atnaujintos Bendrosios programos bus taikomos ugdymo procesui organizuoti, vertinti mokinių pažangą ir pasiekimus, taip pat įvertinti mokinio mokymosi pasiekimus baigiant pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąją programą.

50. Kiekvienos ugdymo programos baigimui numatomi privalomi ilgalaikiai asmeniniai ir grupiniai projektiniai darbai. Projektinių darbų rengimo aprašai bus pateikiami Bendrujų programų įgyvendinimo rekomendacijose.

51. Formaliuoju ir neformaliuoju būdu įgytų pasiekimų įrodymus mokiniai privalo kaupti asmeniniame ugdymosi rezultatų aplanke. Šie įrodymai bus įskaitomi baigiant pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programą. Kartu su atnaujintomis Bendrosiomis programomis pateikiamos rekomendacijos, kaip vertinti pasiekimų įrodymus ir sudaryti ugdymosi rezultatų aplanką.

VI skyrius

Bendrujų programų rengimas

52. Atnaujinant ugdymo turinį numatyta įgyvendinti pagal 1 priede pateiktą laiko juostą šias veiklas:

52.1. *Sudaryti Koordinacinę bendrųjų programų atnaujinimo grupę.* Šią grupę sudarys įvairių ugdymo sričių ir kitų sričių specialistai (psichologai, ugdymo mokslų atstovai, vaiko raidos specialistai, specialiuosius ugdymo poreikius išmanantys ekspertai ir kiti), kurie rengs Bendrųjų programų įvadą, ugdymo organizavimo, pasiekimų vertinimo dokumentus, koordinuos dalykinių programų rengimą, užtikrins Bendrųjų programų nuoseklumą ir vientisumą.

52.2. *Sudaryti ugdymo sričių rengėjų grupes.* Bendrųjų programų rengimą organizuos Nacionalinė švietimo agentūra, kuri sutelks vidinius ir išorinius ekspertus programoms atnaujinti. Suformuotoms rengėjų grupėms bus organizuojami mokymai, tarptautinių ekspertų konsultacijos.

52.3. *Bendrųjų programų projektus ir jų įgyvendinimo rekomendacijas pradėti rengti* 2019 m. lapkričio mėnesį. Rengiant atnaujintas programas, numatytas nuolatinis įvairių ugdymo sričių programų rengėjų ir Koordinacinės grupės ekspertų bendradarbiavimas, taip pat rengėjų pasitarimai su dalykinių pedagogų asociacijų atstovais, konsultacijos su bandomųjų mokyklų pedagogais.

52.4. Parengus Bendrųjų programų projektus, numatyta juos išbandyti 50 bandomųjų mokyklų per vienus metus. Atsižvelgiant į patirtį išbandant programų projektus, bus atliekami apibendrinimai, kuriais remiantis bus koreguojamos Bendrosios programos.

52.5. Siekiant sėkmingai įgyvendinti atnaujintas Bendrąsias programas svarbu:

- mokytojų profesinis pasirengimas, todėl numatyta sudaryti sąlygas mokytojams plėtoti kompetencijas, reikalingas dirbti pagal atnaujintas Bendrąsias programas. Detalesnis mokytojų profesinio tobulėjimo veiklų planas bus rengiamas atskirai ir pristatomas pedagogų bendruomenei;
- į mokymąsi ir bendruomeniškumą orientuota mokyklos kultūra, todėl numatoma stiprinti mokyklų vadovų kompetencijas vadovauti ugdymo turinio įgyvendinimui mokykloje, telkti profesines bendruomenes kartu mokytis ir dirbti, stiprinti ryšius su mokyklų steigėjais ir socialiniais partneriais. Numatyta kiekvienoje savivaldybėje suformuoti vadovų, steigėjų atstovų ir švietimo centro atstovų komandas, kurios galėtų konsultuoti visas rajono mokyklas ugdymo turinio įgyvendinimo klausimais.

52.6. Atnaujinant ugdymo turinį siekiama itin daug dėmesio skirti mokinių pasiekimų vertinimo pokyčiams, todėl, konsultuojantis su Bendrųjų programų rengėjais, kitais nacionaliniais ir tarptautiniais ekspertais, būtina koreguoti pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programoms baigti privalomus reikalavimus, parengti mokinių pasiekimų vertinimo kaitos planus ir reikiamas priemones kaitai įgyvendinti.

52.7. Atnaujinant programas bus siekiama užtikrinti galimybę naudotis tinkamomis mokymo(si) priemonėmis. Numatyta atnaujinti esamas ir kurti naujas mokymo(si) priemones. Renkantis mokymo(si) priemones bus konsultuojamasi su pedagogais, atsižvelgiama į mokyklų poreikius.

VII skyrius

Baigiamosios nuostatos

53. Atsižvelgiant į Gairėse numatytas nuostatas rengiami ir koreguojami bendrojo ugdymo turinį, jo įgyvendinimą ir pasiekimų vertinimą reglamentuojantys dokumentai:

- Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas;
- Bendrieji ugdymo planai;
- Atsisakoma PUPP ir Brandos egzaminų programų, vertinant naudojamosi Bendrosiomis programomis;
- Bendrieji formaliojo švietimo programų reikalavimai ir kt.

54. Už ugdymo turinio atnaujinimą atsakingos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Nacionalinė švietimo agentūra. Programos atnaujinamos naudojant valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos lėšas. Atnaujintos Bendrosios programos bus pradėtos įgyvendinti mokyklose 2021 m.

55. Visa informacija apie programų atnaujinimą, svarstomi dokumentai, numatomi renginiai bus skelbiami svetainėje www.mokykla2030.lt.

Bendrujų programų rengimo ir įgyvendinimo laiko juosta

Veiklos	Įgyvendinimo laikotarpis: metai / ketvirtis								
	2019	2019	2020	2020	2020	2020	2021	2021	2021
	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
Koreguojamos ir suinteresuotoms grupėms pristatomos atnaujintos Gairės									
Sudaroma koordinacinė Bendrųjų programų rengimo grupė									
Rengiamas Bendrųjų programų įvadas, detalizuojamos Gairės, rengiama papildoma medžiaga rengėjams									
Sudaromos ugdymo sričių programų rengėjų grupės									
Rengiami dalykinių bendrųjų programų projektai									
Vyksta užsienio ir Lietuvos ekspertų konsultacijos rengėjams									
Vyksta konsultacijos savivaldybėse steigėjų ir vadovų komandoms (atskiras veiklų grafikas)									
Vyksta rengėjų konsultacijos su bandomosiomis mokyklomis (50)									
Išbandomi parengti programų projektai									
Organizuojami mokymai pedagogams (atskiras veiklų grafikas)									
Vyksta pasiekimų vertinimo sistemos darbai (atskiras veiklų grafikas)									
Perkamos paslaugos skaitmeniniams ištekliams parengti (atskiras veiklų grafikas)									

BENDRŲJŲ PROGRAMŲ ATNAUJINIMO GAIRĖS
Projektas

Redaktorė *Nijolė Šorienė*
Dizainerė *Dalė Dubonienė*

2011-08-20
Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras,
Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Internetinis leidinys